

ปูนปั้น หนึ่งในสกุลช่างเมืองเพชร

งานสกุลช่างเมืองเพชรที่จะไม่พูดถึงไม่ได้เลยก็คือ งานปูนปั้น เพราะศิลปกรรมแขนงนี้ได้สร้างชื่อเสียงแก่ชาวเมืองเพชรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะฝีมือการบูรณะวัดพระแก้วและพระบรมมหาราชวังเมื่อครั้งเก่าก่อน ครูช่างปูนปั้น ทองร่วง เอมโอษฐ์ ศิลปินแห่งชาติ ประจำปี 2554 สาขาทัศนศิลป์ (ประณีตศิลป์-ศิลปะปูนปั้น) ด้านงานปูนปั้นอันเลื่องชื่อของเมืองเพชรบุรี อ.ทองร่วง เอมโอษฐ์ ซึ่งเคยฝากฝีมือไว้ในการปฏิสังขรณ์วัดพระแก้วและพระบรมมหาราชวัง เมื่อครั้งงานฉลอง 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์ ในปี 2525 เปิดเผยว่าสนใจในงานปูนปั้นเพราะเห็นจากครูบาอาจารย์เขาทำกัน ก็เลยเข้าไปขอเป็นลูกศิษย์

อ.ทองร่วง เอมโอษฐ์ ช่างปูนปั้นเมืองเพชร

“ผมเป็นลูกศิษย์ของครูพิน อินฟ้าแสง ช่างปูนปั้นมือหนึ่งของเมืองเพชรอีกท่านหนึ่ง ได้หัดงานปูนปั้นกับครูพินและหัดเขียนกับครูอาภรณ์ ลูกของครูพิน และได้ทำงานปูนปั้นที่เมืองเพชรอยู่หลายปี จนกระทั่งปี 2523 กรมศิลปากรจะบูรณะวัดพระแก้วและพระบรมมหาราชวัง ผมรู้จักกับอาจารย์ประเวศ ลิมปริงยี ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งทำงานอยู่ในกรมศิลป์ขณะนั้น จึงได้เข้าไปมีส่วนร่วมในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมและประติมากรรมไทย และได้มีโอกาสตามเสด็จและถวายรายงานแก่สมเด็จพระเทพฯ ซึ่งเป็นองค์ประธานในการบูรณะ” อ. ทองร่วง กล่าว

การบูรณะวัดพระแก้วและพระบรมมหาราชวังในครั้งนั้นเป็นหนึ่งในผลงานที่ทำให้คนรู้จักฝีมือของช่างเมืองเพชร โดย อ.ทองร่วงกล่าวต่อว่า เมื่อซ่อมบูรณะวัดพระแก้วเสร็จและกลับมาทำงานเอง ก็ได้ฝึกลูกศิษย์และคนงานให้ออกไปเป็นช่างรับงานทั้งภาคกลาง ใต้ อีสาน ทำให้คนรู้จักช่างปูนปั้นเมืองเพชรมากยิ่งขึ้น และเมื่อ อ.ทองร่วงได้แสดงฝีมือแหวกแนวในงานปูนปั้น “ล้อการเมือง” ก็ยังทำให้งานปูนปั้นของเมืองเพชรมีชื่อเสียงแบบไม่ธรรมดา

“ที่มาของปูนปั้นล้อการเมือง มาจากการแอนดันทันนโยบายของรัฐในบางครั้ง บางเรื่องที่ไม่เข้าท่าหรือบางครั้งเพื่อเป็นการชื่นชม ผมจึงใส่ความคิดเห็นลงไปในงานปูนปั้น เช่น เคยปั้นรูป ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กำลังแบกฐานพระ แสดงถึงการแบกความดีที่ท่านได้ทำไว้กับแผ่นดิน เป็นต้น เมื่องานประเภทนี้ออกสู่สายตาประชาชน ทำให้คนในวงการอื่นๆ นอกจากวงการช่างและวงการสงฆ์ เช่น คนวงการสื่อ วงการศึกษา รู้จักงานปูนปั้นในฐานะที่รับใช้สังคม ในเรื่องของงานปูนปั้นล้อการเมือง งานปูนปั้นที่แฝงธรรมมะ งานปูนปั้นที่บันทึกประวัติศาสตร์ นี่คือนี้อาที่เราใส่เข้าไปในงานปูนปั้น” อ. ทองร่วงกล่าว

เขายังกล่าวถึงเอกลักษณ์ของงานปูนปั้นในแบบของเขาว่า มีความเฉพาะตัวทั้งการออกแบบลวดลายวิธีการทำงาน รวมถึงวัสดุที่ยังคงยึดตามยุคโบราณ อาทิ กรรมวิธีการนำหินปูนมาเผาและหมัก ผสมน้ำตาล กาว ทรายฟาง ฯลฯ ซึ่งส่วนผสมเหล่านี้นอกจากจะมีคุณภาพสูงยังสามารถเก็บไว้ได้นาน ซึ่งลวดลายของงานปูนปั้นเมืองเพชรจะไม่นิยมทำให้ซ้ำกัน มีลวดลายที่แตกต่างและหลากหลาย

“ผมใส่ความคิดเห็นลงไปในงานปูนปั้น เช่น เคยปั้นรูป ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กำลังแบกฐานพระ แสดงถึงการแบกความดีที่ท่านได้ทำไว้กับแผ่นดิน เป็นต้น เมื่องานประเภทนี้ออกสู่สายตาประชาชน ทำให้คนในวงการอื่นๆ นอกจากวงการช่างและวงการสงฆ์ เช่น คนวงการสื่อ วงการศึกษา รู้จักงานปูนปั้นในฐานะที่รับใช้สังคม ในเรื่องของงานปูนปั้นล้อการเมือง งานปูนปั้นที่แฝงธรรมมะ งานปูนปั้นที่บันทึกประวัติศาสตร์ นี่คือนี้อาที่เราใส่เข้าไปในงานปูนปั้น”

ทองร่วงกล่าวว่า งานสกุลช่างเมืองเพชร จะมีการถ่ายทอดจากรุ่นสืบรุ่นเป็นธรรมดา หรือใครสนใจก็เข้ามาเรียนรู้กันได้ไม่มีการหวงวิชา

“ก็มีถ่ายทอดกันตามธรรมดา ช่างปั้นก็จะสอนลูกสอนหลานกันไป มันเป็นอาชีพอย่างหนึ่งเหมือนช่างไม้ ช่างอ้อเหล็ก เพราะฉะนั้นมันก็มีอยู่เรื่อยๆ เพียงแต่ว่ามันไม่ได้เป็นสถาบันการศึกษา กลุ่มนอกก็มีบ้างแต่ไม่ได้มาเรียน แต่มาเป็นคนงานแล้วก็จะค่อยๆ ศึกษาไป ต้องใช้เวลาหลายปีกว่าจะทำได้ อย่างน้อยๆ ถ้าจะทำงานปั้นได้ จะไปเป็นลูกน้องช่างคนนู้นคนนี้ได้ก็ 5 ปี แต่ถ้าอยากรับงานเองคิดเองเขียนแบบเองก็ต้อง 10 ปีขึ้นไป”

ศิลปะนั้น ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ลิ้มรสความงดงามเพียงอย่างเดียว แต่ศิลปะยังมีเรื่องราวมีความหมายอันทรงคุณค่าที่หลบซ่อนอยู่ เพียงแต่ว่าพร้อมจะเปิดหัวใจศึกษาเนื้อแท้ของมันหรือเปล่า

เมื่อถามถึงจุดเด่นของงานปูนปั้นเมืองเพชร อ.ทองร่วง กล่าวว่า เป็นงานที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ทั้งการออกแบบลวดลาย วิธีการทำงาน และวัสดุต่างๆ ซึ่งยังคงยึดตามโบราณ เช่น การนำหินปูนมาเผาแล้วหมัก ผสมกับน้ำตาล กาวและกระดาษฟาง ทำให้เข้ากันจนเหนียว วัสดุแบบไทยๆ นี้มีคุณภาพมาก สามารถเก็บไว้ใช้ได้นานเป็นเดือนๆ อีกทั้งลวดลายที่ทำยังไม่นิยมทำให้ซ้ำกัน ในซุ้มหรือจั่วแต่ละจั่วจะมีลวดลายที่แตกต่างกันหลาย

“งานทุกชิ้นถือเป็นความภาคภูมิใจ เพราะงานที่ทำมีความหมายมีเนื้อหาทั้งสิ้น” อ.ทองร่วง กล่าวปิดท้าย

งานปูนปั้นอันวิจิตรอ่อนช้อยของช่างเมืองเพชร

สำหรับงานช่างศิลป์เมืองเพชรอันทรงคุณค่าที่อาจารย์ทั้งสามท่านได้สืบทอดภูมิปัญญามาอย่างยาวนานนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นมรดกของชาติซึ่งมีควรอย่างยิ่งที่จะให้สูญสิ้นไปตามกาลเวลา การส่งต่อความรู้และการปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่เห็นคุณค่าของศิลปะไทยจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งน่าดีใจที่โรงเรียนต่างๆ ในเมืองเพชรบุรีได้บรรจุหลักสูตรเกี่ยวกับงานช่างเมืองเพชรให้เป็นหนึ่งในวิชาเรียนรู้ของนักเรียน เด็กๆ ได้มาเรียนรู้กับอาจารย์ซึ่งเป็นช่างฝีมือเยี่ยมทั้งสามท่าน ซึ่งจะทำให้เขาเห็นคุณค่าและเกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ศิลปะไทยเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป

<http://phetchaburi.mots.go.th/index.php?lay=show&ac=article&Id=539435714&Ntype=2>